

FOAIE DE PARCURS

PENTRU A ACCELERA ELIMINAREA VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA COPIILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2019-2025

SUMAR EXECUTIV

Context: Violența împotriva copiilor are efecte semnificative, de durată, care amenință bunăstarea copiilor și pot persista până la vârsta adultă. Expunerea la violență la o vârstă fragedă poate afecta dezvoltarea creierului și poate avea o serie de consecințe de sănătate fizică și mintală imediate și de-a lungul vieții. Impactul imediat și pe termen lung asupra sănătății publice și costurile economice subminează investițiile în educație, sănătate și bunăstarea copiilor. De asemenea, violența împotriva copiilor erodează capacitatea productivă a generațiilor viitoare.

Foia de parcurs pentru eliminarea violenței împotriva copiilor în Republica Moldova (Foia de parcurs VC) se bazează pe viziunea și recomandările esențiale ale unui număr de 65 de reprezentanți ai autorităților publice, organizațiilor societății civile și partenerilor de dezvoltare, care au participat la *Dialogul național de politici pentru eliminarea violenței împotriva copiilor în Republica Moldova*, organizat în comun de OMS și UNICEF la 28 iunie 2018, și pe discuțiile ulterioare ale Grupului de lucru pentru cooperarea tehnică a donatorilor privind violența împotriva copiilor, co-prezidat de USAID și UNICEF.

Viziunea: Foia de parcurs VC 2019-2025 este un cadru strategic general, care aspiră să ghideze eforturile naționale concertate care au ca scop reducerea semnificativă, în ritm accelerat, până în anul 2025, a prevalenței violenței împotriva copiilor în Republica Moldova, sub toate formele și în toate situațiile. Aceasta prezintă domeniile principalelor rezultate așteptate, strategiile propuse pentru obținerea rezultatelor, acțiunile specifice și responsabilitățile aferente care vizează abordarea atât a factorilor de risc, cât și a celor de protecție la patru niveluri interconexe: individual, interpersonal, comunitate și societate.

Valorile: Valorile care stau la baza Foii de parcurs VC 2019-2025 sunt fundamentate în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, și anume: viață cu demnitate; dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității copilului; garanții speciale și îngrijire pentru copii; interesul suprem al copilului.

Rezultate finale: Rezultatele finale urmărite de Foia de parcurs VC 2019-2025 sunt:

1. Atingerea **Obiectivului de Dezvoltare Durabilă (ODD) Ținta 16.2** „Stoparea abuzului, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor” și indicatorilor aferenți acestuia:
  - a. 16.2.1 Ponderea copiilor (1-17 ani) care au fost supuși violenței fizice de orice fel sau psihologice din partea întreținătorului, în ultima lună
  - b. 16.2.2 Numărul victimelor traficului de ființe umane la 100 mii populație, pe sexe, grupe de vârstă și forme de exploatare
  - c. 16.2.3 Ponderea tinerilor în vârstă de 18-29 ani care au fost supuși violenței sexuale până la 18 ani
2. Realizarea unui avans substanțial în implementarea **Acordului de Asociere UE - Republica Moldova, capitolul 27:** „Cooperare în prevenirea și combaterea tuturor formelor de exploatare (inclusiv munca prestată de copii), a abuzurilor, a neglijenței și a violenței împotriva copiilor, inclusiv prin dezvoltarea și consolidarea cadrului juridic și instituțional necesar, precum și prin intermediul unor campanii de sensibilizare a opiniei publice în acest domeniu”
3. Realizarea implementării accelerate a **Obiectivului 2** „Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor” **din Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020** și punerea unor baze solide pentru elaborarea **noii Strategii pentru protecția copilului începând cu anul 2021**

Strategii: Foaia de parcurs VC 2019-2025 a fost elaborată în comun, pe baza cadrului INSPIRE elaborat de zece agenții¹ cu o bogată experiență în combaterea violenței împotriva copiilor. Cadrul INSPIRE îndeamnă guvernele, cu participarea intensă a societății civile și a comunităților, să pună în aplicare și să monitorizeze în mod regulat intervenții specifice pentru a preveni și a combate violența împotriva tuturor copiilor și adolescenților și a-i ajuta să își atingă potențialul maxim. Principalele intervenții propuse ale Foi de parcurs VC sunt aliniate la cele șapte strategii INSPIRE: 1) Implementarea și aplicarea legilor; 2) Norme și valori; 3) Medii sigure; 4) Susținerea părinților și îngrijitorilor; 5) Consolidarea venitului (Income) și economiei; 6) Servicii de răspuns și asistență; și Abilități de educație și de viață.

Acțiuni: Pentru a facilita implementarea și monitorizarea, precum și pentru a fixa responsabilitatea în cadrul anumitor structuri guvernamentale, setul de măsuri generale propuse a fost integrat în concordanță cu responsabilitățile specifice sectorului, luând în considerare și abordări intersectoriale, acțiuni la nivel local și implicarea societății civile, a cetățenilor, copiilor și adolescenților. Setul de măsuri prevăzut abordează șapte strategii de implementare de bază:

- Consolidarea cadrului legislativ pentru combaterea fermă a violenței împotriva copiilor în Republica Moldova;
- Identificarea mecanismelor pentru implementarea accelerată a strategiilor și programelor naționale existente sau noi, atât la nivel național, cât și local, inclusiv prin identificarea unor mecanisme viabile de finanțare;
- Consolidarea capacităților specialiștilor din sector, ale părinților, copiilor, adolescenților și comunităților în prevenirea, raportarea și luarea de măsuri pentru combaterea violenței împotriva copiilor;
- Abilitarea copiilor și adolescenților să acționeze ca agenți ai schimbării în combaterea violenței împotriva copiilor;
- Consolidarea colectării datelor pentru influențarea politicilor și bugetării;
- Abordarea în mod cuprinzător a normelor sociale negative și schimbarea comportamentului, inclusiv prin intermediul unor mass-media abilitate;
- Dezvoltarea serviciilor la nivel de comunitate și stimularea acțiunilor în comunitate.

Acțiunile propuse sunt organizate în jurul a trei piloni principali: 1) Implementarea accelerată a Obiectivului 2 al Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, adică *Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor*; 2) Măsurile esențiale care trebuie incluse în noua Strategie pentru protecția copilului 2021-2025 și strategiile specifice sectorului; și 3) Recomandări esențiale către autoritățile publice locale pentru a conduce și a facilita acțiunile comunitare de combatere a violenței împotriva copiilor la nivel local.

Premise pentru succes: Pentru a avea succes, implementarea Foi de parcurs VC 2019-2025 are nevoie de angajament ferm și conducere din partea autorităților, atât la nivel național, cât și la nivel local, pentru a lansa acțiuni concertate și coordonate pentru obținerea rezultatelor dorite prin integrarea acțiunilor recomandate în strategiile și programele sectoriale relevante existente și/sau nou create, finanțarea acestor acțiuni și asigurarea implementarea calitative accelerate. În acest scop și pentru asumarea monitorizării generale a implementării măsurilor specifice, se propune ca Foaia de parcurs VC 2019-2025 să fie revizuită și adoptată prin decizia **Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului** sau printr-o Hotărâre de Guvern, urmată de monitorizarea accelerată a implementării de către autoritățile centrale și locale, cu sprijin din partea OSC-urilor, sectorului privat, partenerilor de dezvoltare, cetățenilor, copiilor și adolescenților. Foaia de parcurs VC 2019-2025 va servi drept ghid pentru monitorizarea implementării accelerate și specifice a unei game largi de politici, strategii și acțiuni ale părților interesate (de exemplu, noua Strategie pentru protecția copilului) și poate fi adaptată și îmbunătățită în continuare pe baza lecțiilor învățate.

---

¹ OMS, UNICEF, Centrul pentru Controlul Maladiilor din SUA, Banca Mondială, USAID, UNODC, Coaliția globală pentru eliminarea violenței împotriva copiilor, Organizația Pan Americană a Sănătății, PEPFAR/SUA, Împreună pentru fete

**Repere de bază și 44 de recomandări specifice sectorului
pentru
eliminarea violenței împotriva copiilor în Republica Moldova**

Nr.	Acțiune	Termen	Agenție de implementare (agenția principală cu <i>caractere aldine;</i> <i>acronimele la sfârșit</i>)
A. Implementarea accelerată până în anul 2020 a Obiectivului general 2 „Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor” din Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020			
1.	Modificarea Codului Contravențional și a Codul Penal pentru a crește eficiența sancțiunilor legale pentru persoanele care comit acte de violență împotriva copiilor	2020	MSMPS , PG, MAI
2.	Crearea și reglementarea în mod corespunzător a următoarelor servicii: - Servicii specializate de reabilitare psihologică pentru copiii victime ale infracțiunilor violente - Centru de tip Barnahus pentru asistența integrată a copiilor victime ale infracțiunilor violente	2020	MSMPS , MECC, APL-urile, OSC-urile, partenerii de dezvoltare
3.	Consolidarea implementării și promovarea la nivel național a liniei de asistență pentru copii 116 111 și difuzarea de informații în rândul copiilor, adolescenților și îngrijitorilor	2020	MSMPS , MECC, APL-urile, OSC-urile
4.	Introducerea în toate programele universitare și la locul de muncă a instruirii relevante pentru specialiști privind combaterea VC (toate profesiile în care se lucrează cu copii) și instruirea specialiștilor în identificarea și referirea cazurilor de VC și gestionarea conflictelor	2020	MECC, MSMPS, MAI, PG, toate ministerele relevante, OSC-uri, parteneri de dezvoltare
B. Elaborarea unei noi strategii intersectoriale pentru protecția copilului începând cu anul 2021			
<p>Noua Strategie urmează să fie susținută de un plan de acțiuni cu costuri, elaborat în paralel cu Strategia, și de un plan de acțiuni național cu costuri privind comunicarea pentru schimbarea comportamentului, pentru a aborda normele sociale negative.</p> <p>Recomandări specifice sectorului care urmează să fie integrate în strategiile, programele și planurile de acțiuni sectoriale existente și/sau elaborate recent, cu costuri stabilite corespunzător, luând în considerare eficiența maximă a opțiunilor de finanțare, inclusiv prin parteneriate inovatoare.</p>			
Intervenții intersectoriale			
5.	Alinierea legislației naționale la dispozițiile Convenției Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual (Convenția Lanzarote), incluzând elaborarea și aprobarea procedurilor, indicatorilor și cadrului de monitorizare aferent și a mecanismului de raportare relevant pentru Comitetul Lanzarote	2021	MAI, MSMPS, MECC, MAEIE

Nr.	Acțiune	Termen	Agenție de implementare (agenția principală cu <i>caractere aldine</i> ; acronimele la sfârșit)
6.	Elaborarea și aprobarea criteriilor de recrutare a specialiștilor care lucrează cu copii (de exemplu, evaluarea personalității, competențelor profesionale și valorilor morale)	2021	MSMPS, MECC, MAI
7.	Crearea și instituționalizarea programelor de asistență psiho-socială și a programelor de probațiune specializate pentru copiii care comit infracțiuni violente	2021	MJ, MSMPS, MECC, Inspectoratul Național de Probațiune, APL-urile
8.	Consolidarea capacităților specialiștilor din sector de a implementa programe parentale pozitive pentru copii și adolescenți	2020-2025	MSMPS, MECC, APL-urile
9.	Crearea și instituționalizarea unui mecanism coerent de colectare a datelor privind copiii victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, cu un nivel adecvat de dezagregare (conform Hotărârii Guvernului 270/2014)	2023	MSMPS, MECC, MAI (consolidarea colectării datelor în fiecare minister și asigurarea interoperabilității bazelor de date)
10.	Implementarea unui plan național de acțiuni cuprinzător pentru schimbarea comportamentului, pentru a schimba normele sociale negative și a pune capăt violenței împotriva copiilor, inclusiv campanii de comunicare periodice care promovează „toleranța zero față de VC”	2021-2025	MSMPS, MECC, APL-urile, CCA, mass-media, organizații de tineret
11.	Dezvoltarea unui cadru robust de monitorizare și evaluare a implementării legilor, reglementărilor și politicilor care interzic toate formele de VC în toate situațiile	2025	MSMPS, MEI, MAI, MECC, APL-I și APL-II
12.	Consolidarea instituțiilor naționale pentru drepturile omului, cu scopul de a monitoriza în mod adecvat implementarea cadrului legislativ, de politici și de reglementare care interzice toate formele de VC la domiciliu, în școli, în asistența medicală, în instituțiile de protecție a copilului, în instituțiile de justiție și de aplicare a legii și în comunitate	2025	Oficiul Avocatului Poporului, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, Consiliul pentru egalitate
Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS)			
13.	Extinderea și consolidarea <i>serviciului sprijin familial primar și secundar</i> în toate raioanele, inclusiv prin angajarea unui psiholog în cadrul direcțiilor raionale de asistență socială și protecție a familiei	2021	MSMPS , APL-urile
14.	Consolidarea implementării programului de vizite la domiciliu pentru copii cu vârsta între 0 și 3 ani	2021	MSMPS , MECC, APL-urile
15.	Crearea și aprobarea mecanismului de achiziție a serviciilor de protecție socială/protecția copilului de la furnizori de servicii publice și privați	2021	MSMPS , MF, APL-urile, întreprinderi private, OSC-uri

Nr.	Acțiune	Termen	Agenție de implementare (agenția principală cu caractere aldine ; acronimele la sfârșit)
16.	Crearea, finanțarea și implementarea programelor de dezvoltare a abilităților de viață pentru copiii care părăsesc îngrijirea alternativă	2021	MSMPS, MECC
17.	Stabilirea unor mecanisme viabile de plângere pentru copii în serviciile alternative de îngrijire, în conformitate cu articolul 12 din CDC	2021	MSMPS, Avocatul Poporului, MECC, APL-urile
18.	Revizuirea măsurilor de protecție socială bazate pe prestații bănești (compensații, alocații, indemnizații, ajutor social) pentru a asigura o mai bună acoperire a gospodăriilor cu copii (gospodăriile cu 3+ copii, cu copii și/sau îngrijitori cu dizabilități și gospodăriile monoparentale)	2021	MSMPS, MF
19.	Reglementarea și instituirea asistenței medicale de urgență pentru leziuni cauzate de violență și a îngrijiri clinice pentru victimele violenței sexuale, inclusiv profilaxia post-expunere împotriva HIV	2022	MSMPS, CNAM
20.	Reglementarea și instituirea la nivel național a serviciilor de asistență parentală profesionistă de urgență pentru copiii victime ale violenței, abuzului și exploatării, pentru copiii expuși riscului de maltratare și alți copii vulnerabili	2023	MSMPS, APL-urile
21.	Crearea, finanțarea și implementarea programelor de asistență și consiliere specializate pentru bărbați și femei care comit acte de violență	2024	MSMPS, APL-urile
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC)			
22.	Consolidarea mecanismelor pentru creșterea cuprinderii în instituțiile preșcolare și școlare, facilitarea retenției în școală și reintegrarea copiilor neșcolarizați, în special din grupurile cele mai vulnerabile	2020	MECC, APL-urile
23.	Consolidarea competențelor psihologilor din școli și ale celor care activează în cadrul serviciilor de asistență psihopedagogică (SAP) de a oferi sprijin copiilor/adolescenților și îngrijitorilor	2020	MECC, CRAP, APL-urile
24.	Implementarea programelor de formare a abilităților de viață și dezvoltare socială și emoțională pentru a elimina violența din școli	2020	MECC, APL-urile
25.	Implementarea campaniilor „Stop violența” și a programelor dedicate în școli pentru sensibilizarea cu privire la violență, agresivitate și intimidare în școli	2020-2025	MECC, APL-urile
26.	Consolidarea implementării standardelor școlii prietenoase copilului în toate școlile pentru a combate în mod eficient VC	2020-2025	MECC, APL-urile
27.	Crearea, finanțarea și implementarea programelor de informare și reintegrare destinate tinerilor fără ocupație, educație sau formare profesională (NEET)	2020-2025	MECC, MSMPS, APL-urile, organizațiile de tineret

Nr.	Acțiune	Termen	Agenție de implementare (agenția principală cu caractere aldine ; acronimele la sfârșit)
28.	Dezvoltarea abilităților pe piața muncii și consolidarea oportunităților pe piața muncii pentru adolescenți (14-20 de ani) în parteneriat cu sectorul privat	2020-2025	MECC, MEI, MSMPS, APL-urile , sectorul privat
Ministerul Afacerilor Interne (MAI)			
29.	Elaborarea și implementarea strategiilor de poliție orientate spre „puncte fierbinți” și probleme (de exemplu, modelul Cardiff) pentru a combate violența în comunitate	2022-2025	MAI, IGP, APL-urile
Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI)			
30.	Creșterea accesului la finanțare și oportunități antreprenoriale pentru adolescenți și tineri (18-32 de ani), în special pentru tinerii NEET	2021-2025	MEI, APL-urile , sectorul privat
31.	Consolidarea parteneriatelor cu sectorul privat și promovarea adoptării unor modele de afaceri sensibile la copii pentru a construi cultura corporativă de „toleranță zero față de VC”	2021-2025	MEI, APL-urile , sectorul privat
Consiliul Coordonator al Audiovizualului			
32.	Revizuirea legislației în domeniul radiodifuziunii și televiziunii pentru a reglementa mai bine raportarea etică privind copiii	2020	CCA, MJ, mass-media, OSC-uri
33.	Consolidarea capacității mass-media în raportarea etică și promovarea modelelor pozitive de disciplinare a copiilor, a școlilor și a comunităților fără violență	2020-2025	CCA , instituții mass-media, MSMPS, MECC, APL-urile
34.	Crearea și difuzarea unor programe multimedia (TV, radio, conținut interactiv) vizând prevenirea comportamentului riscant al copiilor și adolescenților între 8 și 12 ani (înainte de a deveni activi sexual), pe teme care abordează abuzul de substanțe, agresivitatea, rasismul, violența, relațiile sexuale și HIV/SIDA	2021-2025	CCA , instituții mass-media, MSMPS, MECC, APL-urile, organizații de tineret
C. Împuternicirea autorităților publice locale să ia măsuri pentru prevenirea și combaterea VC la nivel local În cadrul unei reforme administrativ-teritoriale consolidate, ar trebui introduse dispoziții legislative și de reglementare relevante pentru a spori responsabilitatea și a sprijini APL-urile în implementarea unor măsuri specifice la nivel local/comunitar pentru combaterea VC			
35.	Consolidarea capacităților APL-urilor de a planifica și a finanța în mod adecvat servicii comunitare pentru copiii victime ale violenței, abuzului și exploatării și alți copii vulnerabili	2021-2025	APL-urile, parteneri de dezvoltare, OSC-uri, sectorul privat

Nr.	Acțiune	Termen	Agenție de implementare (agenția principală cu caractere aldine; acronimele la sfârșit)
36.	Crearea serviciilor specializate de consiliere și asistență socială pentru copiii și adolescenții victime ale violenței, abuzului și exploatării (de exemplu, consiliere în caz de traume, creșterea alocațiilor zilnice pentru copiii plasați în servicii de asistență și protecție)	2021	APL-urile, MSMPS
37.	Difuzarea informațiilor despre serviciile sociale disponibile pentru reabilitarea copiilor victime ale violenței, abuzurilor și exploatării	2021-2025	APL-urile, CCA, mass-media, OSC-uri
38.	Consolidarea rolului structurilor de tineret din școli și din afara acestora în implicarea adolescenților, creșterea gradului de conștientizare și promovarea unui mediu fără violență	2020-2025	APL-urile, organizații de tineret, OSC-uri
39.	Stabilirea, finanțarea și implementarea unor mecanisme relevante pentru raportarea VC și sensibilizarea copiilor și adolescenților cu privire la combaterea VC	2022	APL-urile, OSC-uri, organizații de tineret
40.	Implementarea unor programe de parentalitate pozitivă, cu accent pe o comunicare eficientă între părinți și copii (de exemplu, „Părinții/familiiile contează!” și programul PATHS), programe de prevenire a violenței în familie (de exemplu, programul KiVa din Finlanda) și alte programe comunitare cuprinzătoare pentru principalele grupuri vulnerabile (de ex. mame adolescente, familii cu venituri mici)	2021-2025	APL-urile, OSC-urile
41.	Înființarea grupurilor de suport reciproc pentru părinți în instituțiile de învățământ preșcolar și primar. Implicarea comitetelor părintești, consiliilor consultative ale copiilor și consiliilor elevilor în promovarea comunicării pozitive și prevenirea violenței între semeni, a exploatării și abuzului sexual online	2021-2025	APL-uri, asociații de părinți
42.	Consolidarea parteneriatelor pentru promovarea disciplinării pozitive a copiilor (de exemplu, cu cultele religioase, sectorul privat, diaspora)	2021-2025	APL-uri, MECC, OSC-uri, organizații de tineret
43.	Implementarea unor proiecte de infrastructură prietenoase pentru copii (spații verzi, iluminat, renovarea clădirilor abandonate, transport sigur și accesibil)	2021-2025	Sectorul privat, APL-urile, organizații de tineret
44.	Dezvoltarea unor soluții electronice inteligente pentru aversiunea la risc (care îi ajută pe oameni să îi vadă pe cei din jurul lor și să evite amenințările)	2021-2025	APL-urile, sectorul privat, organizații de tineret

Acronime:

CCA	Consiliul Coordonator al Audiovizualului
CRAP	Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică
IGP	Inspectoratul General al Poliției
PG	Procuratura Generală
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
APL-I, APL-II	Autorități publice locale de nivelurile I și II ²
MAEIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
MJ	Ministerul Justiției
MF	Ministerul Finanțelor
NEET	Fără ocupație, educație sau formare profesională
VC	Violența împotriva copiilor

---

² APL-uri de nivelul I: sate și comune; APL-uri de nivelul II: raioane și municipii